

Teoria econòmica

“Un individu planta moltíssimes hectàrees de girasol –de regadiu– a la Manxa, espera que haja crescut prou, rep la visita del funcionari corresponent, cobra la subvenció que paga la Unió Europea, i a continuació llaura el camp sense collir, abans que madure i tot, perquè així fa d’adob per a l’any següent. La pregunta: quin concepte de preu, valor i renda és ací aplicable?”

La teoria, en principi, és aquell conjunt d’explicacions generals, axiomàtiques o no, que haurien de derivar-se de l’experiència o de la pràctica. És a dir, que primer observem, després comparem, mirem de donar-li algun sentit a tot plegat, i finalment, si és el cas, constatem que el sentit deduït és aplicable. Sol funcionar amb un marge de confiança notable en les ciències dites físiques i naturals, tot i que tenen –la física en primer lloc– una tendència creixent a l’ontologia més rigorosament presocràtica: què és l’ens i coses així. Però en general el mètode funciona. Ja no funciona tant en les “ciències socials” o “humanes” (i algú arriba a preguntar: si són *humanes* i *socials*, com han de ser ciències?), que un servidor ha practicat molts anys per raó de vocació i d’ofici, més que de benefici. No sempre funciona però ajuda, reconforta, i millora les dimensions estètica i moral de l’investigador: això sempre resulta molt agraït. El problema de la teoria econòmica és que, massa sovint, ni és estètica, ni reconforta ni funciona. Arriba a ser tan desagradable que, de vegades, ni tan sols explica res. Aquestes setmanes de turbulències, tempestes, ventades i altres desordres meteorològics en l’atmosfera dels diners, en són un exemple perfecte. No de falta de teoria, sinó d’excés: tantes teories com teòrics en exercici, i cap explicació verdadera. Quant a les previsions i aplicacions, Déu nos en guard.

El problema de la teoria econòmica, em fa l’efecte, és la perfecta desconexió amb la realitat material, empírica, palpable. Això era lògic en l’economia marxista-leninista i en el *socialisme científic* (no rigeu, es deia així): hom elaborava els principis, i si la realitat s’entestava a no col·laborar-hi, pitjor per la realitat. Ja no és tan clar en l’economia capitalista, que no se sap sobre quins principis reposa, ni hom imagina l’existència (almenys jo no la imagine) d’un “capitalisme científic” construït sobre la combinació entre el mètode experimental i les “idees clares i distintes” que volia el senyor René Descartes. El mètode experimental, cosa ben curiosa en una ciència, hi falla de manera regular i estrepitosa. I les idees són qualsevol cosa excepte “clares i distintes”. Per exemple: un hipotètic capitalisme científic hauria de tenir el fonament més sòlid en els conceptes de preu, va-

lor i renda, i no diré que tals conceptes no hagen estat abundantment definits, glossats i estudiats. Segurament han donat més d’un premi Nobel, i són objecte incessant de tesis doctorals i de cursos, manuals, volums i enciclopèdies. Dic que no estan clars ni són diferents com pretenia Descartes.

M’explicaré. Vostès van a una botiga de queviures als Estats Units, compren una botella d’aigua mineral, i resulta que el litre d’aigua val o costa el doble que un litre de gasolina. Ja sé que allà els impostos del combustible són baixos, però no crec que els de l’aigua en botella siguin tan alts. I l’aigua no s’ha de buscar costosament al desert o al fons de la mar, i després no s’ha de perforar, refinar, transportar en vaixells a l’altre cap del món, etcètera. A Europa, si els impostos baixaren només una mica, també l’aigua embotellada seria igual de cara, o més, com la benzina a l’estació de servei. M’explicaré més. Un parent pròxim va al dentista per un problema d’una certa envergadura. El dentista fa la seua faena i cobra: un milió i quart de pesetes, amb la condició expressa (imposada pel dentista, no pel client) de fer factura només per 400.000. La pregunta és: el canvi de mans de les 850.000 restants –sumat al d’infinits milers de milions en condicions semblants– incrementa el PIB, i per tant la renda per càpita, o no? És a dir: què és el PIB, i per tant què és la renda? Tercer exemple: un individu planta moltíssimes hectàrees de girasol –de regadiu– a la Manxa, espera que haja crescut prou, rep la visita del funcionari corresponent, cobra la subvenció que paga la Unió Europea, i a continuació llaura el camp sense collir, abans que madure i tot, perquè així fa d’adob per a la mateixa maniobra de l’any següent. M’expliquen que és pràctica general, amb variants segons les terres i regions. La pregunta: quin concepte de preu, valor i renda és ací aplicable? (Un corollari addicional: amb quin fonament teòric, o cara de ciment, pretenen alguns països que uns altres països paguen l’estafa amb alegria i solidaritat?, amb el mateix que el dentista?)

Podria multiplicar els casos i les preguntes. En tot cas, per mi les respostes són un misteri. La relació dels principis amb el mètode experimental, una incògnita insoluble. I la teoria, pura teologia. Però deu ser (és, sense dubte) que sóc molt ignorant. I sobretot, que tinc molt poca fe.